

Mål C-689/20**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

18 december 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

18 december 2020

Klagande:

”Banka DSK” EAD

Motpart:

RP

Saken i det nationella målet

Talan som väckts av en bank avseende återbetalning av utestående kapitalbelopp som sagts upp till förtida betalning jämte upplupen ränta i enlighet med ett konsumentkreditavtal. Klaganden, ”Banka DSK” EAD (nedan kallad Banka DSK), har yrkat att motparten, RP, ska förpliktas betala de månatliga delbetalningar till varierande belopp som han inte betalat under tidsperioden från den 24 oktober 2016 till den 24 oktober 2017 och det kapitalbelopp som sagts upp till förtida betalning och ännu var obetalt den sista förfallodagen (9 mars 2019), vilka uppgår till ett totalt belopp på 4 105,27 leva (BGN) (cirka 2 100 euro), samt avtalad ränta för tidsperioden från den 24 september 2016 till den 9 november 2017 till ett belopp på 668,93 leva (BGN) (cirka 340 euro) och lagstadgad dröjsmålsränta till ett belopp på 84,06 leva (BGN).

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Räntesatsen som den kreditgivande banken fastställt inom ramen för konsumentkreditavtalet är beroende av huruvida konsumenten har ingått ett avtal

om betalningstjänster kopplade till kreditavtalet [nedan kallade accessoriska tjänster] med samma bank. Den hänskjutande domstolen anser att detta medför osäkerhet med avseende på tillämpningen av flera nationella bestämmelser om illojal konkurrens på detta avtal. I detta sammanhang uppkommer flera problemområden, nämligen huruvida vissa affärsmetoder vid utlåning till konsumenter som innebär en skyldighet för konsumenten att använda andra accessoriska tjänster som banken tillhandahåller för att konsumenten ska erhålla krediten och ränterabatter, kan anses vara otillbörliga i den mening som avses i direktiv 2005/29 om otillbörliga affärsmetoder, i vilken mån dessa affärsmetoder ska anses ge upphov till oskäliga avtalsvillkor i den mening som avses i direktiv 93/13 om oskäliga villkor i konsumentavtal och huruvida informationskraven enligt direktiv 2008/48 om konsumentkreditavtal har uppfyllts.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

Den hänskjutande domstolen har begärt att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande beträffande följande frågor:

”1. Ska artikel 3.1 i direktiv 93/13/EEG, jämförd med punkt 1 e och f i bilagan till detta direktiv, samt artikel 15.2 och 15.3 i stadgan om de grundläggande rättigheterna tolkas på så sätt att avtalsvillkor som innebär att konsumentens kostnader enligt ett kreditavtal höjs väsentligt för det fall att konsumenten inte varje månad överför sin lön [till ett konto] hos den långivande banken medför skyldigheter till nackdel för konsumenten i strid med kravet på god sed, om man beaktar att konsumenten enligt avtalsvillkoren även är skyldig att lämna en panträtt i sina lönefordringar, oberoende av på vilket sätt och i vilken stat konsumenten erhåller sin lön?

2. För det fall att den första frågan besvaras nekande: Ska artikel 3.1 i direktiv 93/13/EEG, jämförd med punkt 1 e och f i bilagan till detta direktiv, tolkas på så sätt att avtalsvillkor som inte endast förpliktar konsumenten att överföra sin lön [till ett konto] hos den långivande näringsidkaren, utan i praktiken även innefattar en skyldighet att använda andra tjänster som den långivande näringsidkaren tillhandahåller, medför skyldigheter till nackdel för konsumenten i strid med kravet på god sed?

3. För det fall att den andra frågan besvaras jakande: Vilka grundläggande kriterier ska den nationella domstolen tillämpa vid oskälighetsbedömningen? Ska särskild hänsyn tas till hur stark kopplingen är mellan föremålet för kreditavtalet och de accessoriska tjänster som konsumenten är skyldig att anlita, antalet accessoriska tjänster och den nationella lagstiftningen om begränsning av kopplingsförbehåll?

4. Gäller principen att nationell rätt ska tolkas i enlighet med unionsrätten så som den fastslagits i punkt 26 i domen 14/83, von Colson, även vid tolkning av nationella bestämmelser som reglerar andra rättsområden (i det aktuella målet bestämmelser om illojal konkurrens) som dock är besläktade med det rättsområde

inom vilket en rättsakt som antagits av Europeiska unionen förekommer, vilken den nationella domstolen tillämpar i ett anhängigt mål (i det aktuella målet direktiv 93/13/EEG om oskäligen villkor i konsumentavtal)?

5. Ska artikel 7.2 i direktiv 2005/29/EG, jämförd med artikel 6.1 d i samma direktiv och artikel 10.2 f i direktiv 2008/48/EG, tolkas på så sätt att dessa bestämmelser innebär att det är förbjudet att ange en lägre krediträntesats i huvudavtalet för en konsumentkredit när de villkor som måste uppfyllas för att konsumenten ska erhålla krediten till denna räntesats fastställs i en bilaga till avtalet? Är det inom ramen för denna bedömning relevant på vilket sätt villkoren för att erhålla den lägre räntesatsen har formulerats, under vilka omständigheter den lägre räntesatsen upphör att gälla och vad konsumenten behöver göra för att den lägre räntesatsen ska börja gälla på nytt?

6. Ska artikel 5.2 b i direktiv 2005/29/EG tolkas på så sätt att det vid bedömningen av om en affärsmetod sannolikt kommer att innebära en avsevärd snedvridning av konsumentens ekonomiska beteende, även ska beaktas vilken marknadsandel som banken som beviljar konsumentkrediten har, med beaktande av behoven hos de konsumenter som använder sig av sådana produkter?

7. Ska artikel 3 g i direktiv 2008/48/EG tolkas på så sätt att kostnaderna för de avtal som konsumenten måste ingå i samband med ett konsumentkreditavtal för att erhålla ränterabatten i enlighet med konsumentkreditavtalet utgör en del av den effektiva räntan för krediten och ska ingå i beräkningen av denna?

8. Ska artikel 3 g i direktiv 2008/48/EG, jämförd med artikel 5 i direktiv 93/13/EEG, tolkas på så sätt att den effektiva räntan ska beräknas på grundval av den högre räntesats som tas ut vid utebliven fullgörelse av skyldigheter som följer av avtal som har samband med kreditavtalet, när det föreligger avtalsvillkor som innebär att räntesatsen för krediten höjs om konsumenten inte fullgör nämnda skyldigheter?

9. Ska artikel 10.2 g i direktiv 2008/48/EG tolkas på så sätt att en underlåtelse att på korrekt sätt ange den effektiva räntan i ett kreditavtal mellan en näringsidkare och en konsument i egenskap av låntagare ska likställas med att det i kreditavtalet saknas uppgift om den effektiva räntan vilket innebär att den nationella domstolen ska tillämpa de rättsföljder som föreskrivs i nationell rätt för det fall att den effektiva räntan inte anges i ett konsumentkreditavtal?

10. Ska artikel 22.4 i direktiv 2008/48/EG tolkas på så sätt att en av den nationella lagstiftaren föreskriven påföljd ska anses vara proportionerlig, vilken innebär att konsumentkreditavtalet ogiltigförklaras och endast det utlånade kapitalbeloppet ska återbetalas om ett konsumentkreditavtal inte innehåller någon exakt uppgift om den effektiva räntan?"

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Artikel 15.2 och 3 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EUT C 202, 2016, s. 389).

Artikel 3.1 och artikel 5 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29) och punkt 1 e och f i bilagan till detta direktiv.

Artikel 7.2, artikel 5.2 b och artikel 6.1 d i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (direktiv om otillbörliga affärsmetoder) (EUT L 149, 2005, s. 22).

Artikel 3 g, artikel 10.2 f och g och artikel 22.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66).

Dom av den 10 april 1984, von Colson, 14/83, EU:C:1984:153, punkt 26.

Dom av den 15 mars 2012, Pereničová och Perenič, C- 453/10, EU:C:2012:144, punkterna 43 och 44.

Dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 78.

Dom av den 19 september 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, punkterna 48–50.

Dom av den 20 september 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745.

Dom av den 10 september 2020, A., C-738/19, EU:C:2020:687, punkt 37.

Anförda nationella bestämmelser

Den hänskjutande domstolen har hänvisat till ett stort antal nationella bestämmelser som är tillämpliga i målet. De viktigaste av dessa har i relevanta delar följande lydelse:

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (lagen om skyldigheter och avtal)

Artikel 149. Som säkerhet för en fordran kan en panträtt i en ... fordran ... lämnas.

Zakon za zashhita na protrebitelite (konsumentskyddslagen)

Artikel 68c. Otillbörliga affärsmetoder är förbjudna.

Artikel 68d. (1) ...

(4) Även vilseledande och aggressiva affärsmetoder anses som otillbörliga ...

Artikel 68e. (1) En affärsmetod är vilseledande om ... den är ägnad att vilseleda genomsnittskonsumenten, även om informationen som tillhandahålls är riktig i sak ...

(2) Omständigheterna som avses i stycke 1 omfattar information om

...

4. priset eller hur priset beräknas, eller förekomsten av särskilda prisfördelar,

...

Artikel 68f. (1) En affärsmetod är även vilseledande om ... den innebär underlåtelse att lämna väsentlig information ...

(2) En affärsmetod är även vilseledande om den innebär att näringsidkaren döljer väsentlig information ... genom att förtiga denna ... eller lämna sådan information ... på ett oklart sätt.

Artikel 68h. En affärsmetod ska anses vara aggressiv om den ... genom trakasserier, tvång, inbegripet ... otillbörlig påverkan avsevärt påverkar eller sannolikt kommer att avsevärt påverka genomsnittskonsumentens ... valfrihet eller handlande.

Artikel 68m. (1) Konsumenten har rätt att frånträda ett avtal som ingåtts med en näringsidkare till följd av en otillbörlig affärsmetod, säga upp avtalet med omedelbar verkan eller häva avtalet utan den andra avtalspartens samtycke och begära skadestånd enligt de allmänna bestämmelserna ...

Artikel 143. Ett villkor i ett avtal som ingåtts med en konsument är oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i näringsidkarens och konsumentens rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, genom att

...

9. kräva att konsumenten godkänner villkor som denne inte kunde ta del av innan avtalet ingicks,

12. ... näringsidkaren har rätt att höja priset utan att konsumenten i detta fall har en motsvarande rätt att frånträda avtalet om det slutliga priset är för högt i förhållande till det pris som överenskomms när avtalet ingicks,

...

18. liknande villkor uppställs.

Zakon za potrebitelskia kredit (konsumentkreditlagen)

Artikel 5. (1) I god tid innan en konsument blir bunden av ett konsumentkreditavtal ... ska kreditgivaren ... ge konsumenten den information som denne behöver för att kunna jämföra olika erbjudanden och fatta ett välgrundat beslut om huruvida ett kreditavtal ska ingås.

(2) Informationen enligt stycke 1 ska tillhandahållas genom blanketten ”Standardiserad europeisk information ...” enligt bilaga nr 2.

...

(4) Informationen enligt stycke 1, 2 ... och de allmänna avtalsvillkoren ska på ett klart och begripligt sätt tillhandahållas konsumenten utan kostnad på papper eller på något annat varaktigt medium.

...

(7) För avtal med rörlig räntesats som grundas på en referensränta, ska kreditgivaren ... i en separat handling som bifogas till blanketten ”Standardiserad europeisk information ...” ge konsumenten information om referensräntans namn och namnet på dess administratör, samt om referensräntans följder för konsumenten. All ytterligare information som kreditgivaren ... ger konsumenten ska anges i en separat handling som bifogas till blanketten som avses i stycke 2.

...

Artikel 10a. ...

(4) För sådana åtgärder för vilka provision och/eller avgifter tas ut, ska åtgärden, dess art och beloppet som tas ut anges klart och tydligt i konsumentkreditavtalet.

Artikel 11. (1) Konsumentkreditavtalet ska formuleras på ett begripligt språk och innehålla uppgift om

...

9. Krediträntan, gällande villkor för krediträntan, alla referensindex eller referensräntor som gäller den ursprungliga krediträntan, samt perioder, villkor och förfarande för ändringar av krediträntan, samt, om olika krediträntor tillämpas under olika omständigheter, ovannämnda information om samtliga tillämpliga räntor.

9a. Metoden för beräkning av referensräntan enligt artikel 33a.

10. Den effektiva räntan och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten ...

11. Villkoren för konsumentens återbetalning av krediten inklusive en amorteringsplan med information om ... olika utestående belopp som ska amorteras till olika räntesatser.

12. Information om konsumentens rätt att erhålla en amorteringsplan som innehåller uppgift om de delbetalningar som gjorts och som ska göras ... för amortering av ett kreditavtal med fast löptid ...

14. Alla kostnader för att öppna och inneha ett eller flera konton i syfte att hantera (utnyttjade kreditbelopp och betalningstransaktioner för) lånet, om det är obligatoriskt att öppna ett konto ...

15. Tillämplig dröjsmålsränta enligt den bestämmelse som gäller vid tidpunkten då kreditavtalet ingås och villkoren för ändring av denna samt eventuella avgifter när avtalsförpliktelser inte fullgörs.

16. En varning avseende konsekvenserna för konsumenten vid betalningsdröjsmål.

...

18. Eventuellt begärda säkerheter som konsumenten ska ställa.

...

Artikel 19. (1) Den effektiva räntan för krediten utgör konsumentens löpande och framtida sammanlagda kreditkostnader (ränta, andra direkta eller indirekta kostnader, provision, avgifter ...) uttryckt i procent per år av den sammanlagda krediten.

(2) Den effektiva räntan beräknas enligt formeln i bilaga nr 1 med beaktande av de allmänna bestämmelser och ytterligare antaganden som omnämns i bilagan.

(3) Följande kostnader undantas från beräkningen av effektiv ränta:

1. Belopp som konsumenten ska betala när avtalsförpliktelser inte fullgörs.

...

3. Kostnader för innehav av ett konto i samband med konsumentkreditavtalet, ..., andra kostnader för betalningstransaktioner om det är frivilligt att öppna kontot och de kostnader som är förknippade med kontot enligt kreditavtalet eller ett annat avtal som ingåtts med konsumenten anges tydligt och separat.

...

Artikel 21. (1) Ett avtalsvillkor i ett konsumentkreditavtal som syftar till eller leder till kringgående av kraven i denna lag är ogiltig.

...

Artikel 22. Om kraven i ... artikel 11.1 punkterna 7–12 och 20 och artikel 11.2 ... inte är uppfyllda, är konsumentkreditavtalet ogiltigt.

Artikel 23. Om ett konsumentkreditavtal ogiltigförklaras ska konsumenten endast återbetala nettobeloppet för krediten och är inte skyldig att betala ränta eller andra avgifter i samband med krediten.

Artikel 24. För konsumentkreditavtal gäller även artiklarna 143–148 i Zakon za zashita na potrebitelite (konsumentskyddslagen).

Artikel 33. (1) Vid konsumentens dröjsmål med betalning har fordringsägaren endast rätt att begära ränta avseende det belopp som inte betalats i tid under dröjsmålperioden.

(2) Om konsumenten hamnar i dröjsmål med återbetalningen av lånet får förseningsavgifterna inte överskrida den lagstadgade dröjsmålsräntan.

...

1 §. I denna lag avses med

konsumentens sammanlagda kreditkostnad samtliga kostnader, inklusive ränta, provision, skatter, ersättning till kreditförmedlare och alla andra slags avgifter, som har direkt samband med konsumentkreditavtalet och som kreditgivaren känner till och konsumenten måste betala ...

Zakon za zashita na konkurenciata (konkurrensskyddslagen)

Artikel 15. (1) Alla ... samordnade förfaranden av två eller flera företag som har som syfte eller effekt att förhindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på den relevanta marknaden är förbjudna, vilket särskilt omfattar att

...

5. ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser eller ingår ytterligare avtal som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet eller dess fullgörrelse.

(2) Avtal och beslut som avses i stycke 1 är ogiltiga.

...

(5) Förekomsten av oskäliga avtalsvillkor i ett avtal som ingåtts med en konsument medför inte att avtalet ogiltigförklaras om det kan bestå utan dessa villkor.

Artikel 16. (1) Förbudet enligt artikel 15.1 gäller inte för avtal, beslut och samordnade förfaranden som endast har en obetydlig påverkan på konkurrensen.

(2) Påverkan är obetydlig om de delaktiga företagens sammanlagda marknadsandel på den marknad för varor eller tjänster som är föremål för avtalet, beslutet eller det samordnade förfarandet inte överskrider följande tröskelvärden:

1. 10 procent av den relevanta marknaden om de delaktiga företagen är konkurrenter,

...

Artikel 36. ...

(2) Det är förbjudet att i kombination med de sålda varorna eller tjänsterna erbjuda eller tillhandahålla en förmån som är kostnadsfri eller som förespeglas motsvara priset för andra varor eller tjänster. Detta gäller inte för reklamgåvor av ringa värde ...

...

Artikel 37a. (1) Varje handling som ett företag med en starkare förhandlingsposition vidtar eller underlåter att vidta som utgör en affärsmetod som strider mot god sed och kommer eller sannolikt kommer att skada den svagare partens och konsumentens intressen är förbjuden. Det strider även mot god sed att vidta eller underlåta att vidta en handling ... som innebär att oskäligt strikta ... villkor ställs ...

(2) Förekomsten av en starkare förhandlingsposition ska bedömas med beaktande av den relevanta marknadens struktur och det specifika rättsliga förhållandet mellan de berörda företagen med hänsyn till i vilken utsträckning parterna står i ett ömsesidigt beroendeförhållande ... till varandra.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 9 mars 2016 ingick parterna i målet vid den nationella domstolen ett konsumentkreditavtal. RP beviljades med stöd av detta avtal ett lån till beloppet 5 000 leva (BGN) (cirka 2 550 euro) med en löptid på 36 månader. Lånet hade en rörlig ränta motsvarande sexmånaders EURIBOR plus en fast marginal på 7,606 [procentenheter].

- 2 Vid tidpunkten för avtalets ingående var den effektiva räntan 8,2 procent. Krediten skulle ha återbetalats i 36 månatliga delbetalningar på ett belopp om 159,24 leva (BGN) (cirka 82 euro) vardera.
- 3 I punkt 8 i kreditavtalet anges att den ursprungliga räntesatsen enligt avtalet är för marknadsföringssyften och gäller under förutsättning att RP uppfyller de villkor som anges i bilaga nr 2 till avtalet. Om dessa villkor inte fullgörs höjs den fasta marginalen som används för att beräkna krediträntan från den ursprungliga räntesatsen på 7,606 procent till 14,356 procent (det vill säga en höjning med 6,75 procent, vilket innebär att den effektiva räntan på detta sätt nästan fördubblas).
- 4 Utöver kreditavtalet ingick parterna även ett avtal om pantsättning av lönefordringar, i vilket RP förklarade att han är anställd hos ett bulgariskt företag i enlighet med ett avtal om tillsvidareanställning.
- 5 I bilaga nr 2 till avtalet av den 1 mars 2016, vilket RP också har undertecknat, anges olika typer av rabatter för konsumentkrediter.
- 6 Enligt punkt 1.1.1. i nämnda bilaga är villkoren för att räntesatsen på 8,20 procent p.a. som används för marknadsföringssyften ska tillämpas på ett konsumentkreditavtal uppfyllda, om låntagaren
  - a) överför sin lön till ett konto som öppnats hos ”Banka DSK” EAD,
  - b) upplåter en panträtt i sin lönefordringar till förmån för ”Banka DSK” EAD,
  - c) upplåter en panträtt i alla tillgodohavanden på konton hos ”Banka DSK” EAD till förmån för banken,
  - d) ansöker om att ”Banka DSK” EAD ska utfärda ett debitkort,
  - e) anmäler sig till ”Banka DSK” EAD:s system för onlinebanking ”DSK Direkt”,
  - f) tar emot minst två typer av korta textmeddelanden (SMS), och
  - g) varje månad betalar minst en räkning för kommunala allmännyttiga tjänster (el, telefon, vatten ...) kontantfritt via direktdebitering hos ”Banka DSK” EAD eller varje månad betalar in minst 10 leva (BGN) till den kompletterande frivilliga pensionskassan ”DSK Rodina”.
- 7 Enligt punkt 1.2.1 i bilaga nr 2 är räntesatsen 8,70 procent p.a. om låntagaren endast uppfyller villkoren enligt ovannämnda punkter a–c. Om tjänsterna enligt ovannämnda punkter d–g (”kompletterande tjänster”) inte tas i anspråk under två på varandra följande månader, men låntagaren uppfyller villkoren enligt punkterna a–c, följer det av punkt 9.1.2. i bilaga nr 2 att krediträntan höjs med 0,5 [procentenheter] från och med nästa månatliga delbetalning till en effektiv ränta på 8,70 procent.

- 8 Punkt 9.1.1. i bilaga nr 2 föreskriver att räntan för krediten, om låntagarens lön inte betalas in på dennes konto hos "Banka DSK" EAD under två på varandra följande månader (det vill säga villkoren enligt ovannämnda punkter a och b inte är uppfyllda), men avbetalningen på lånet däremot görs från kontot, från och med nästa delbetalning höjs till 11,95 procent. I punkt 9.1.3. föreskrivs att ränterabatterna enligt bilaga nr 2 upphör att gälla helt om två eller flera delbetalningar betalas för sent.
- 9 Enligt punkt 9.1.2. kan rabatterna "återinföras" vid regelbunden amortering av lånet, om låntagaren på nytt uppfyller villkoren för tillämpning av dessa genom att lämna en förklaring om detta till "Banka DSK" EAD. Det anges inte huruvida och under vilka förutsättningar banken är skyldig att återinföra en lägre räntesats.
- 10 Enligt det revisorsutlåtande som inhämtats i förfarandet upphörde RP att betala av lånet den 24 oktober 2016. Den sakkunnige angav att Banka DSK på det utestående kapitalbeloppet tog ut en ränta på 14,687 procent p.a. fram till den 24 december 2016, 14,682 procent p.a. fram till den 24 juni 2017 och 14,624 procent fram till den 9 november 2017. Efter denna tidpunkt sades krediten upp till förtida betalning och avtalad ränta beräknades inte längre. Enligt bankens uppgifter utgörs det utestående lånebeloppet av ett kapitalbelopp på 4 105,27 leva (BGN), avtalad ränta till ett belopp på 668,93 leva (BGN) och dröjsmålsränta till ett belopp på 84,07 leva (BGN).
- 11 Det är allmänt känt att många kreditinstitut i Bulgarien erbjuder konsumenter lägre räntesatser om de överför sin lön till ett konto hos den långivande banken. Det finns även krediter som marknadsförs som förmånligare än marknadsvillkoren där det inte är nödvändigt att överföra lönen till den långivande banken. Härav kan man dra slutsatsen att det på bankmarknaden i Bulgarien är vanligt förekommande att förplikta låntagare att ta emot sin lön på ett konto hos den långivande banken.
- 12 Klaganden – "Banka DSK" EAD – är ett av de största kreditinstituten på den bulgariska marknaden. Enligt uppgifter i media har den en marknadsandel på cirka 10 procent och rör sig således mellan första och andra plats på marknaden. Domstolen som ska avgöra det nationella målet har angett att den inte har inhämtat några uppgifter om Banka DSK:s marknadsandel, eftersom det inte står klart huruvida denna omständighet är relevant i målet.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 13 Den hänskjutande domstolen anser att villkoren i bilaga nr 2 till det omtvistade konsumentkreditavtalet medför problem för rättstillämpningen i det nationella målet.

Huruvida avtalsvillkoren är oskäliga

- 14 Inledningsvis behöver den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida villkoren som innebär att det är obligatoriskt att använda de accessoriska tjänsterna är förenligt med kravet på god sed enligt artikel 3 i direktiv 93/13 om man tar hänsyn till att kreditavtalet ålägger konsumenten en betungande skyldighet som samtidigt ger långivaren en konkurrensfördel.
- 15 Den hänskjutande domstolen behöver i synnerhet få en tolkning av begreppet till nackdel för konsumenten i artikel 3 i direktiv 93/13. Den hänskjutande domstolen anser att det kan ifrågasättas huruvida konsumentens skyldighet att överföra sin lön till ett konto hos banken där han tagit en kredit är till nackdel för konsumenten, samt huruvida villkoret som innebär att konsumenten måste använda vissa accessoriska tjänster (som delvis inte är kostnadsfria) för att erhålla en sänkning av den tillämpliga krediträntan alltid är till nackdel för konsumenten eller endast är det i vissa fall.
- 16 Dessutom behöver den hänskjutande domstolen få ett klagörande av frågan huruvida det är förbjudet enligt unionsrätten att ålägga en skyldighet att överföra lönen till ett konto hos den kreditgivande banken. Galdenären i det aktuella målet är en tredjelandsmedborgare som är anställd av en bulgarisk arbetsgivare, men som skulle kunna ändra sin stadigvarande bosättning. I detta sammanhang skulle skyldigheten att överföra lönen till ett bulgariskt konto kunna utgöra ett hinder för galdenärens utövande av rätten som han garanteras enligt artikel 15.3 jämförd med artikel 15.1 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, nämligen rätten att ta anställning i en annan medlemsstat i Europeiska unionen. I detta sammanhang anser den hänskjutande domstolen att det ska beaktas att den nationella lagstiftningen även föreskriver en annan möjlighet för banken att säkerställa en fordran, nämligen etableringen av en panträtt i lönen, vilket även avtalats i det aktuella målet.
- 17 För det fall att bestämmelserna i direktiv 93/13 i princip tillåter att banken kräver att konsumenten ska överföra sin lön till ett konto hos banken, uppkommer i nästa steg frågan huruvida det är oskäligt att i samband med att en sådan skyldighet ingås även kräva att konsumenten utnyttjar vissa accessoriska tjänster.
- 18 För att besvara denna fråga behöver den hänskjutande domstolen vägledning med avseende på de kriterier som den ska tillämpa vid bedömningen av om avtalsvillkoren om accessoriska tjänster ska anses vara oskäliga. Den hänskjutande domstolen påpekar att det inte finns några unionsrättsliga bestämmelser som konkret förbjuder eller begränsar en näringsidkares möjligheter att tillämpa kopplingsförbehåll (Renda, A. [coord.], *Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report*. 2009, Centre for European Policy Studies, s. 147–149, kan hämtas på https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf). Sådana bestämmelser finns endast med avseende förhållanden mellan företag – se artikel 101.1 e FEUF.

- 19 Enligt bulgarisk rätt är kopplingsförbehåll däremot förbjudna. Den nationella lagstiftningen innehåller ett precist förbud i artikel 36 i Zakon za zashtita na konkurentsia (konkurrensskyddslagen, nedan kallad ZZK) och ett allmänt förbud i artikel 29 ZZK. Med hänsyn till att EU-domstolen konstaterat att även nationell konsumentskyddslagstiftning ska beaktas vid tillämpningen av direktiv 93/13 (punkt 37 i domen C-738/19, A, och där angiven rättspraxis) behöver EU-domstolen klargöra huruvida även nationell lagstiftning om illojal konkurrens ska beaktas vid bedömningen av om ett villkor i ett avtal med en konsument är oskäligt. Den hänskjutande domstolen anser att det nationella konkurrensrättsliga regelverket ska beaktas vid bedömningen av om ett avtalsvillkor är oskäligt.

Tolkning i överensstämmelse med unionsrätten

- 20 För den hänskjutande domstolen uppkommer dessutom frågan hur de nationella reglerna om illojal konkurrens ska tolkas med hänsyn till bestämmelserna i direktiv 93/13.
- 21 Bestämmelserna om förbud mot kopplingsförbehåll i bulgariska ZZK är av allmän karaktär, men inga konkreta villkor har fastställs för när ett sådant förbud är tillämpligt. Den bulgariska lagstiftaren har i förbudet mot att på ett otillbörligt sätt skaffa sig kunder inkluderat att genom tvång förmå kunder att ingå avtal som innehåller kopplingsförbehåll i artikel 36.1 ZZK. Enligt artikel 29 ZZK är det även förbjudet att locka till sig kunder på ett sätt som är otillbörligt i förhållande till andra företag. Dessa förbud syftar i huvudsak till att skydda andra näringsidkare som direkt konkurrerar med en näringsidkare som agerar i strid med lagen. Då otillbörliga affärsmetoder emellertid är förbjudna och med hänsyn till ovannämnd rättspraxis anser den hänskjutande domstolen ändå att den måste ta hänsyn även till detta förbud vid bedömningen av om ett avtal som ingåtts med en konsument är oskäligt.
- 22 Mot bakgrund av de omfattande möjligheterna till tolkning av artiklarna 29 och 36.1 ZZK behöver den hänskjutande domstolen i synnerhet ett klagörande av huruvida det vid tillämpningen av förbudet mot illojal konkurrens i nationell lagstiftning inte endast är nödvändigt att tolka detta förbud i ljuset av bestämmelserna om oskäliga konsumentavtal enligt direktiv 93/13, utan även i ljuset av kraven enligt artikel 38 i stadgan om de grundläggande rättigheterna. Om det finns en skyldighet att göra en sådan tolkning måste den nationella domstolen tolka de förbud som följer av de nationella konkurrensrättsliga reglerna på så sätt att dessa inte endast tar hänsyn till konkurrenternas intressen, utan även konsumenternas intressen.
- 23 Dessutom påpekar den nationella domstolen att det framgår av punkt 26 i domen 14/83, von Colson, att den nationella domstolen endast är skyldig att tolka den nationella rätten mot bakgrund av unionsrätten vad gäller bestämmelser som den nationella domstolen direkt tillämpar i målet, och att denna skyldighet inte avser bestämmelser som reglerar andra rättsområden. I förevarande fall ska den

nationella domstolen bedöma huruvida villkoren i ett avtal som ingåtts med en konsument ska anses vara oskäligen enligt artikel 143 i Zakon za zashtita na potrebitelite (konsumentskyddslagen), vilken införlivar direktiv 93/13 med nationell rätt. Samtidigt ska dessa krav prövas med avseende på de allmänna normerna i nationell lagstiftning som inte antagits direkt i syfte att genomföra denna unionsrättsakt, närmare bestämt med avseende på bestämmelserna om illojal konkurrens. I den mån sistnämnda används som ett kriterium för genomförande av konsumentskyddet, anser den hänskjutande domstolen att det – med hänsyn till det principiella kravet på konsumentskydd enligt artikel [38] i stadgan om de grundläggande rättigheterna – är nödvändigt att tolka de nationella konkurrensreglerna i ljuset av konsumenternas intressen. Slutligen påpekar den hänskjutande domstolen att skyddet för konkurrensen syftar till att säkerställa bättre villkor för konsumenten.

Otillbörliga affärsmetoder

- 24 Det följer av EU-domstolens rättspraxis (punkterna 43 och 44 i domen C-453/10, Pereničová och Perenič, och punkterna 48–50 i domen C-109/17, Bankia) att införandet av ett avtalsvillkor till följd av en otillbörlig affärsmetod i den mening som avses i direktiv 2005/29 utgör ett kriterium vid bedömningen av oskälighet enligt artikel 4 i direktiv 93/13.
- 25 Mot denna bakgrund ska den hänskjutande domstolen pröva huruvida lydelsen av villkoren i det omtvistade kreditavtalet utgör en vilseledande affärsmetod enligt artikel 7.2 i direktiv 2005/29. Det är i synnerhet nödvändigt att besvara huruvida det alltid är att anse som en otillbörlig affärsmetod, när det i ett konsumentkreditavtal anges en kreditränta som beräknas efter avdrag för alla ränterabatter som endast tillämpas för det fall att konsumenten utnyttjar alla accessoriska tjänster som anges i avtalet, men det däremot saknas en angivelse av den grundläggande krediträntan utan ränterabatter och det är först därefter som den räntesats som gäller om dessa ränterabatter tillämpas anges i detalj. Det ska även klargöras huruvida den nationella domstolen vid bedömningen av om en affärsmetod är otillbörlig även ska beakta lydelsen av villkoren för att erhålla ränterabatten och villkoren när den upphör att gälla, samt konsumentens möjlighet att förstå ett system av avtalsvillkor som konstruerats på detta sätt.
- 26 Denna fråga ska dessutom besvaras med hänsyn till huruvida en sådan angivelse av räntesatsen är tillåten enligt bestämmelserna i direktiv 2008/48, i synnerhet enligt dess artikel 10.
- 27 Vidare anser den hänskjutande domstolen att den behöver ett svar på frågan huruvida den nationella domstolen, när den gör en bedömning av huruvida en affärsmetod sannolikt kommer att innebära att konsumentens beteende vid valet av näringsidkare i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2005/29, ska ta hänsyn till marknadsandelen som innehas av näringsidkaren som använder den aktuella affärsmetoden. Detta beror på att parterna i det aktuella målet ingick ett

konsumentkreditavtal som i princip binder en person under lång tid och är ägnad att avsevärt påverka dennes beteende på marknaden. Låntagaren vänder sig till (mer kända) kreditinstitut som ligger närmare hans arbetsplats eller hem. Det innebär att låntagaren i högre utsträckning kommer i kontakt med erbjudanden från marknadsaktörer med en större marknadsandel. Den hänskjutande domstolen ska således fastställa huruvida den vid bedömningen av om en affärsmetod är vilseledande eller av sådan art att den utövar tryck på konsumenten även ska ta hänsyn till näringsidkarens ställning på den relevanta varu- och tjänstemarknaden.

- 28 Slutligen påpekar den hänskjutande domstolen att det i målet är fråga om ett vanligt tillvägagångssätt för banker, det vill säga för [juridiska] personer som anskaffar tillgångar genom inlåning från allmänheten. Det vore således möjligt för de större bankerna att vinna fler låntagare och binda dessa till mindre förmånliga villkor. Frågan uppkommer huruvida bankens marknadsandel kan vara relevant vid bedömningen av om en affärsmetod är otillbörlig när det inte handlar om en dominerande marknadsställning (en sådan har varken gjorts gällande eller konstaterats med avseende på Banka DSK).

Metoden för beräkning av effektiv ränta och följderna när beräkningen gjorts på fel sätt

- 29 I det aktuella målet uppkommer samma frågor som redan hänskjutits i målet C-229/20, K, beträffande villkoren för beräkning och angivande av den effektiva räntan i ett konsumentkreditavtal, eftersom det följer av artikel 22 jämförd med artikel 11.1 punkt 10 i Zakon za potrebitelskia kredit (konsumentkreditlagen) att ett konsumentkreditavtal i vilket den effektiva räntan inte anges är ogiltigt, vilket har till följd att konsumenten endast är skyldig att återbetala det utestående kapitalbeloppet utan tillägg för ränta och andra avgifter.
- 30 I detta sammanhang ska det klargöras huruvida den oprecisa uppgiften om den effektiva räntan i konsumentkreditavtalet är att likställa med att det helt saknas uppgift om denna ränta. Det tycks kunna härledas av kravet att villkor i konsumentavtal ska vara tydligt formulerade och att varje brist på tydlighet ska tolkas till nackdel för näringsidkaren – artikel 147 i des Zakon za zashtita na potrebitelite (konsumentskyddslagen) jämförd med artikel 24 i Zakon za potrebitelskia kredit (konsumentkreditlagen). Nämnade bestämmelser införlivar artikel 5 i direktiv 93/13 respektive artikel 23 i direktiv 2008/48 med nationell rätt.
- 31 EU-domstolen fick redan i sin dom i målet C-448/17, EOS KSI Slovensko tillfälle att fastslå att otydligt formulerade villkor om den effektiva räntan inte uppfyller kravet i artikel 4.2 i direktiv 93/13 och att den domstol som ska avgöra målet således har rätt att inte tillämpa sådana villkor. I förevarande mål uppkommer frågan huruvida denna princip gäller även när näringsidkaren har lämnat en oprecis upplysning om den effektiva räntan (för det fall att det verkligen är otydligt) i syfte att vilseleda konsumenten och inskränka dennes handlingsfrihet.

- 32 Svaret på frågan huruvida en oklar angivelse av den effektiva räntan ska likställas med att det helt saknas uppgift om denna räntesats kräver – med hänsyn till de faktiska omständigheterna i det aktuella målet – att en ytterligare fråga besvaras, nämligen följande: Ska kostnader såsom avgifterna för det paket av accessoriska tjänster som avtalats i det aktuella målet tas med i formeln för beräkning av den effektiva räntan i ett konsumentkreditavtal? Bestämmelsen om effektiv ränta är fullständigt harmoniserad genom artikel 3 g i direktiv 2008/48 och EU-domstolen ska således klargöra huruvida beräkningen av den effektiva räntan även måste omfatta avgifter för accessoriska tjänster som avtalats mellan parterna.
- 33 Av vikt i detta sammanhang är framför allt frågan huruvida tecknande av ett avtal för nämnda accessoriska tjänster ”är obligatoriskt för att erhålla krediten”, eller leder till att ”krediten erhålls till följd av utnyttjande av” dessa accessoriska tjänster. När EU-domstolen besvarar denna fråga behöver den ta hänsyn till att det i det aktuella målet visserligen inte har gjorts någon invändning om att RP blev vilseledd i samband med att han gav sitt medgivande till tillhandahållandet av de accessoriska tjänsterna, men däremot att det sätt på vilket villkoren om ränterabatten har formulerats gör det nödvändigt att ta del av ett stort antal klausuler i bilaga nr 2 till avtalet. Dessutom ska det beaktas att avtalet kan ingås utan de accessoriska tjänsterna, dock till räntevillkor som är väsentligt annorlunda, samt att vissa av dessa tjänster (till exempel en tjänst för betalning av fakturor för kommunala allmännyttiga tjänster genom en app för onlinebanking) inte har ett direkt samband med kreditavtalets ändamål.
- 34 Denna metod för att beräkna räntesatsen leder till vissa andra frågor. Det är nämligen tveksamt huruvida priset för de accessoriska tjänsterna som inte är en del av kreditavtalet måste beaktas när den effektiva räntan fastställs. Om detta inte är fallet uppkommer frågan huruvida den förhöjda räntesatsen som tillämpas om de accessoriska tjänsterna inte utnyttjas inte ska betraktas som en del av kreditkostnaden (och i överensstämmelse med detta även innefattas i formeln för att beräkna den effektiva räntan).
- 35 I samband med de två ovannämnda frågorna – nämligen huruvida priset för de accessoriska tjänsterna ska innefattas i formeln för att beräkna den avtalade effektiva räntan och huruvida en eventuell otydlighet i beräkningen av denna räntesats ska likställas med att det helt saknas uppgift om denna i avtalet – ska det dessutom prövas huruvida påföljden för en felaktig angivelse av den effektiva räntan som föreskrivs enligt nationell rätt är proportionerlig under de i målet aktuella omständigheterna. I punkt [72] i domen C-42/15, Home Credit Slovakia, konstaterade EU-domstolen att nationell lagstiftning som föreskriver att ett konsumentkreditavtal är ogiltigt om dess innehåll uppvisar mindre otydligheter, kan vara en oproportionerlig påföljd i den mening som avses i [artikel 23] i direktiv 2008/48/EG. I detta sammanhang anser den hänskjutande domstolen att det kan ifrågasättas huruvida en otydlig angivelse av räntesatsen i kreditavtalet måste leda till att konsumenten befrias från sin avtalsenliga skyldighet att betala ränta och avgifter.